

„A TERMÉSZET” előfizetési ára mellék-
lapjával, a „HALÁSZAT”-tal együtt :
egy évre 6 korona.
Csupán a „Halászat” egy évre 3 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik :
DR. LENDL ADOLF
és
csikszentsimoni és ernyesi
LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

A tenger háztartása.

A hal élet-
módjaigen egy-
hangú és egy-
szerű. — Egész

élete úgyszólván nem egyéb, mint a zsákmány után való örökös hajsza. Akár a vízben úszkál, akár a hullámokkal incselkedik, akár pedig a habok fölött szökdel, egyebet nem tesz, mint folyton tátott szájjal lesi, mikor

ejtheti hatalmába áldozatát. Azonban ha a szaporodás ösztöne erőt vesz rajta, az életmódja egyszeriben megváltozik. Természetéből lassankint kivetkőzik, régi szokásait elhagyja és szinte megfélemlenve önmagáról, egészen új életre adja magát.

A ragadozó, vérengző, falánk hal szelid, békés, nyugodt és csaknem félnék teremtménynyé lesz. Már nem is az a veszedelmes ellenség, amely annakelőtte volt; nem tör többé a közelében elsurranó zsákmány ellen, nem veti magát nagy mohón utána, hanem szinte egykedvűen halad el mellette és bizony sokszor megesisik, hogy rá sem hederít.

A hal fajfentartó ösztöne valóságos forrongást idéz elő az ő életében. A halak, amelyek rendszeren a vizek mélyében tanyáznak és ritkán kerülnek föl a víz felsőbb rétegeibe, valami ellenállhatatlan erőnek hódolva, egyszer csak fölkerelkednek és hosszú vándorútra kelnek. Nem az eledel hiánya miatt szánják rá magukat

a vándorútra, hanem a szaporodás ösztöne készíti őket rá, hogy alkalmas helyet keressenek, ahol nyugodtan, zavartalanul és biztosan rakhassák le ikráikat. A halak vándorlása az időszakok változásától sem függ, hanem egyesegyedül attól, hogy mikor támad föl bennük az ivadékról való hű gondoskodás.

Alighogy a nőstény hal ikrával telt teste duzzadni kezd, a tejes hal pedig ivaréretté lesz, a tenger alján bolyongó halak összeverődnek és rengeteg nagy csapatokban a magasabb vízrétegek felé iparkodnak. Némelyek, mint pl. a tökehal, hering, tonhal, skomber, szardella, a partok közelébe vándorolnak, mások pedig elhagyják a tengert és a folyókba hatolnak, ikráikat alkalmas helyen lerakják és miután eleget tettek fajfentartó ösztönüknek, visszatérnek régi otthonukba.

Ugyancsak ennek az ösztönnek a kényszerítő hatása alatt vándorol egynémely édesvízi hal a tengerbe. Így vándorol pl. az angolna a folyóvízből a tengerbe, hogy ott petéit lerakja, míg ellenben a lazac, tok, viza a tengerből úszik nagy csapatokban a folyóba, ahol új ivadékanak helyet keres.

Pedig mennyi akadályt kell ezeknek a halaknak leküzdeniök, valamíg a kítüzött czélt elérik. Elhagyják a terjedelmes, élelemmel dús, kényelmes tengeralját, feláldozzák kényelmüket, nekivágnak a veszedelmekkel teljes hosszú útnak, kiteszik magukat a legnagyobb nélkülözéseknek, csupán csak azért, hogy ivadékuknak biztos és fölnevelésükre alkalmas helyet keressenek, ahová rendszeren kimerülten, kiéhezve, lesóványodva szoktak megérkezni. A lerakott ikrákból bizonyos idő múlva kibujnak a fiatal halak és ha kissé felcseperedtek, vissza-

ternek régi helyükre, ahol rövid 1—2 év alatt nagyra nőnek, mire iváskor ők is megkezdik vándorlásukat. A szaporodás ösztöne őket is a szülőhelyükre készíti vissza, t. i. a partok mellékére, vagy az ár ellenében, a folyón fölfelé, az édesvízbe. A táplálék után való unszolás pedig ismét a nyílt tengerbe vezeti őket vissza.

Szinte hihetetlen, hogy mekkora nagy a vándorló halak szaporasága. Ezrekre, százezrekre, sőt milliókra rúg a peték száma, amit egy-egy nőstény hal minden esztendőben lerak. A skombernek félmillió, a toknak, vizának 1—1 millió, az óriási félszegűszónak 3 millió, sőt a tőkehalnak több mint 9 millió ikrája van. Ezek a számok eléggé bizonyítják, hogy a vándorló halak rendkívül nagy számban szaporodnak. Ha minden lerakott ikrából hal bujna ki és ez a szülők nagyságát elérné, akkor a tenger és a föld valamennyi folyója szűk volna arra, hogy a milliószor ezermillió hal benne elférjen.

Azonban vagy maga a pete, vagy pedig a kikelt fiatal halivadék legnagyobb része elpusztul, még mielőtt a szülők nagyságát elérné. Hiszen a természetben mindenütt így járja. Aki bírja, marja. Az erősebb mindig legyőzi, megsemmisíti a gyöngébbet. A kikelt halaknak csupán két százaléka éri el érett korát, a többi tönkremegy. Tehát száz hal közül kilenczvennyolcz mindig elpusztul. Abból az 500,000 petéből, amit a skomber a tenger vizében lerak, csak 10,000 lesz ivadékként hal, a többi 490,000 pete vagy mint ilyen, vagy pedig mint fiatal ivadék elvész.

De azért jut is, marad is. A tenger, ami a halak bőségét illeti, szinte kiapadhatatlan. Különösen azóta mondhatjuk ezt, amióta néhány természettudós arra a fölfedezésre jutott, hogy a nyílt tengerek vizében, a nagy mélységekben is rengeteg nagy a vándorló halak száma.

Ezekről a halakról, amint fentebb is láttuk, azt

hitték azelőtt, hogy bizonyos időszakokban a partok mellékére, a sekélyes vizekbe vándorolnak, hogy ott azután ikráikat lerakják. Ennek következtében az a nézet uralkodott a halászok, szakemberek között, hogy ezek a halak csupán csak a part közelében, a kevésbé mély vizekben foghatók.

Amikor azonban azon vették magukat észre, hogy a halak száma lassankint gyérülni kezd a partok közelében, kétségbeestek, följajdultak és általánossá lett a panasz, hogy a tengert tisztára kihalászsűzák és ennélfogva a halászat megsemmisül.

A közelmúlt esztendőben azonban kutatni kezdték az okát, hogy hová lesz az a rengeteg mennyiségű hal, amely annakelőtte a parti vizeket milliószámra benépesítette. Ekkor történt, hogy a norvég kormány megbizta dr. Hjort norvég zoologust és rendelkezésére bocsátott egy gőzhajót, ellátván őt a szükséges tudományos eszközökkel, hogy tanulmány tárgyává tegye a dolgot.

A tudós a mult nyáron bejárta a norvég vizeket és arra a meglepő felfedezésre jutott, hogy a vándorló halak nem vonulnak ivásra *mindig* a partok mellékére, hanem sokszor a nyílt tengerben is lerakják ikráikat. Hjort tüllhálóval tömérdek mennyiségű vándorlóhal-ikrát és ivadékokat halászott ki a nyílt tengerből.

Ez a felfedezés mutatja, hogy milliószor több halivadék van a tengerben, semmint az ember eddigelé hitte. És az a föltevés, hogy a halakra megsemmisül, ha a nyílt tengerbe kerül, ezzel a fölfedezéssel tévesnek bizonyult. Sőt a nyílt tengerben biztosabban érzi magát a fiatal halivadék, mint a partok közelében, mert a tenger legveszedelmesebb ragadozói legtöbbszörre a part mellett tanyáznak.

Ez a fölfedezés, amelynél fontosabbat aligha mutathat föl a modern zoologia, egészen új irányt adott a tengeri halászatnak. Ne csak ott halászsűzunk, ahol

A rab- király szabadon.

(Fantasztikus állatregény.)

Írta: **Bársony István.**

(10. folytatás.)

A Csíkos Fojtogató visszafelelt a királynak.
— Megyek király, megyek! Légy türelmes egy kicsit! . . .

Ordítása vontatott bögésbe vészett, amelyet a völgy lappangó, elhaló visszhanggal ismételt meg. A csillagos, fényes éjszakában borzalmasan remek volt ez az üzengetés. Az erdő lakói mind megremegtek belé.

Barlangi aggodalmasan dörmögött s azon gondolkodott: honnan keríthetné elő szükség esetén *Ravaszt*, akinek az esze nélkül már egyáltalában semmire sem ment. Egy lappantyú perregett volt az imént a feje fölött valamelyik ágon; most ahhoz fordult sejtelmes szorongásában: — Kérlek, derék *Tünődő*, — mondta tőle szokatlan nyájas-sággal, — fordulj egyet a vágás felé s ha a főfiskálist látod, mondd neki, hogy a király megint bomlik. Azaz — hej, megállj! . . . ne így mondd; illedelmesen add tudtára, hogy ő Felsőge kissé ideges és a hercegnővel való találkozásának váratlan következményei lehetnek. Ők ketten könnyen a mi bőrünkre tanácskoznak. De ezt se mondd fenhangon. Egyáltalában, kérlek, okos légy. Állásom, helyzetem, rangom forog kockán. A király rám bizta, hogy a nép loyálisát, mint volt helytartója, őrizzem, erősítem. S az a bitang *Hóhér*, a sunyi hiúz, aki a királylial való rokonságával annyit kérkedik, egyebet sem tesz, csak kémekkel vesz körül, hogy megtudja, mikor történik valamicske hiba, amibe

a bicskám beletörjék s azután ő legyen utódom a főispáni rangban. Mert amióta a király megérkezett, degradálva vagyok. Lakájok kellenek neki, nem vezérek. Ő egymaga minden: a kis pisztoly, meg az öreg ágyú. De ebbe már bele kell törődnöm; hisz' semmi sem függ tőlem.

Igy áradozott a dörmögő medve, kedvetlenül. A lappantyú ugyan nem volt köteles neki engedelmeskedni; hisz' az ő ura és parancsolója *Vitéz* volt, a sas, aki viszont az éjjeli felügyeletet *Uhunak*, a rideg lovagnak engedte át; de minthogy úgysis körül akart nézni a Szunyogosban, tehát elindult azzal a csudálatosan lágy röpüléssel, amely a legkisebb neszt sem kelti s amely miatt ez a tétovázva imbolygó éjjeli madár olyannak tetszik, mintha kísérteties ködalak volna.

A gorilla hallgatta egy darabig, hogy csúszik el a tigris a sűrűségben. Sejtette, hogy most már nem tér vissza. Vad haragja lecsillapodott. Tetszelegni próbált azzal a gondolattal, hogy a Csíkos Fojtogatót sikerült megfélemlítenie, de eszébe jutott a magától megéledő galy, a holdfényben vörösen csillogó szörny, a délamerikai korallkígyó, amely csak néhány pillanattal előbb dermesztette meg őt is, Zulejkát is. Ujra összeborzadt. Aggodalmasan hordozta körül tekintetét s lopózdó, minél halkabb lépéssel járt körül a vastag fát, amely alatt éjjeli tanyát ütött. Négykézlábra ereszkedett, úgy kukucsált be a bokrok közé, amelyek alatt, a harmatos gyepen, szent János bogarak villódzó apró csillagai tündököltek, álomországbeli piczi lámpásokként. A Czár letette fejét a földre s fülét szorosan a harasztra szoritotta, úgy hallgatódzott. Ily módon még a csúszó giliszta mozgását is észre vette volna a szarvasét felülmúló mesés

eleinte sok volt a hal és eddig ismeretlen okokból meggyérült a száma, hanem menjünk ki a nyílt tengerre és ott vessük ki hálónkat a vándorló halakra.

Emellett a fölfedezés mellett bizonyít a Quarneróban élő skomber időnkénti eltűnése is.

A skomber rendszeren a nagy mélységekben él, de iváskor nagy számban jelen meg a partok közelében. Számos kicsiny úszójáról könnyen fölismerhető, amelyekre a hátulsó háti úszó oszlik. Jellemző még a fecske farkára emlékeztető, hegyben végződő farka. A hasi oldalán élénk ragyogású, csinos hal fölül kék, sötét, hullámosan futó keresztcsikkokkal. Alakja nyújtott és csaknem gyikyszerű. A partvidéken való megjelenése egész sereg halászt csodít össze, mert különösen a fogás kezdetén megle-

hetős nagy az ára ennek a halnak. Ha friss, pompás íze van a húsának. Kár, hogy hamar romlik s ezért a szárazföld belsejébe nem igen szállítható.

A mi tengerpartunkon többnyire beszózott állapotban kerül a kereskedelembe. A francziák azonban finom konzerveket készítenek belőle.

Volt idő, amikor annyi skomberet fogtak a fiumei partok közelében, hogy a szegények között elosztogatták.

Valami hús évvel ezelőtt magam is részt vettem egy ilyen gazdag halfogásban. Valahányszor a 10—12 horoggal ellátott fonalat leeresztettem a vízbe, alig néhány pillanat alatt minden horogra egy-egy skomber jutott.

Egész csónakraj volt délutánonkint a Susák és Martinschizza között elterülő tengerrészen, csupa diletáns halászszal, férfiak, hölgyek, gyerekek, akik este felé ezrivel vitték Fiuméba a skombereket.

Ez a sok skomber tudvalevőleg azért közeledett a partok felé, hogy alkalmas helyen ikráit lerakja. De a rákövetkező esztendőben egyre jobban fogyott a számuk, ami bizonyosan a mindjobban fellendülő gőzhajóközlekedésnek tulajdonítandó.

Hiszen akkor még Buccariba sem volt rendes gőzhajójaratunk, csak nagy ritkán járt arrafelé egy-egy nagyobb Lloyd-gőzös.

A fiumeiek erre persze azt mondták, hogy a skomberek kivesztek a Quarneróból. Pedig dehogy vesztek ki.

Ez a hal, amely tudvalevőleg a Quarnero mélyseges vizeiben él, iváskor fölvándorolt azelőtt a sekélyebb vizrétegekbe, hogy ott azután petéit lerakja, most azonban többnyire lent, a tenger mélyebb rétegeiben cselekszi ezt, mert onnan, ahová azelőtt nagy csapatokban ivásra vonult, elriasztották. A fiatal halivadék nagyobb

hallásával. Most minden esőndes volt. A *vörös ördög* félelmes, halk, vérfagyasztó tovasiklása teljesen megszűnt. A mérges kígyók e fejedelme bizonyosan magányos utait járta, valahol az erdei homályban, ahol lélekzetőket visszafojtva hallgathatták a halk moszatolásra felriadó rigók azt a különös sziszegést, ami hasonlított ahhoz, mintha egy nagy gonosztevő suttogva monologizálna, mialatt kegyetlen terveit bujdosása közben főzőgeti.

A Czár visszament a fájához s nehézkesen guggolt le alatta. Rekedten köhögött, fájlódva húzódott össze. Félálomban figyelt még egy darabig, amíg csak a buzgóság el nem nyomta.

*

Zulejka azalatt messze járt.

Puha lépésekkel haladt át az erdőn, a király sátra felé. Ahol a sűrűségből valami tisztásra kellett kilépnie, ott meg-megállott előbb. Elnyújtózva, zöld fényű szemét villámgyorsan körülhordozva, győződött meg arról, hogy odakint senki sincs. S akkor kidugta fejét a bokrok közül és megindult, keresztül az erdei tisztáson, lelapulva, hogy minél kevésbé emelkedjék ki a buja fűben, amely közt kígyómódra tudott elsiklani.

A szél fölöle fűt s a király megérezte, hogy Bengália leánya nincs már messzire. Hördülő morgással üdvözölte a tigrist.

Fél percz múlva Zulejka ott állt a holdsütötte erdőszélen, ahova nappali berkeiből a király most kikivánczozott.

Szultán eléje jött. Fenséges tartással emelte fel sörényes nyakát; bojtos farkával kellemes izgalom jeleként verdeste horpaszát. A tigris csak állott és szemközt nézett

vele. Szoborhoz hasonlított. Tarka bőre örült képzeletszülte exotikus virágként pompázott, a mellette levő bokortól félig eltakarva.

— Üdvözlégy herczegnő; már hetek óta várlak. Hol is késtél eddig? Hallom, beteg voltál. Nagy dolgok történtek. Az *ember*, akinek halálos réme lettél, üldöz.

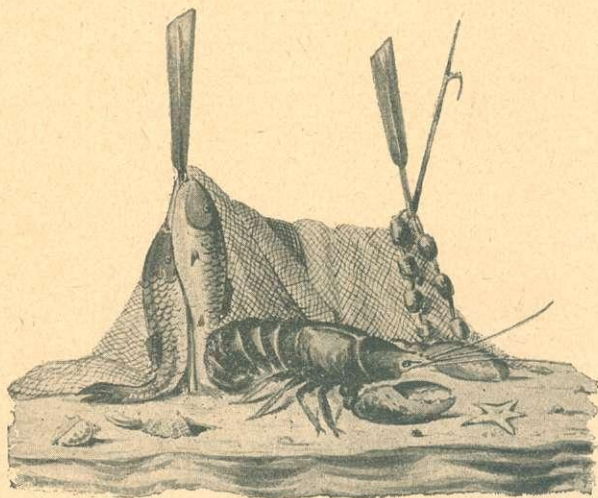
— Az *ember* üldöz!... ismételte Zulejka, a száját nyalogatva s oly hangon, amiből hirtelenében meg sem lehetett ítélni, vajjon a hír megerősítése vagy csúfolódás volt-e benne.

Előre lépett és macskaszerű gerinczgörbítéssel könynyedén, játékosan ugrott egyet. Épen a király elé toppant. Az *ember* üldöz, igen; hajh, király, miért nem váltottad be ígéreted, hogy meglátogatsz egyszer a nádasok vidékén? Hadd láttad volna a fehér csontokat mindenfelé. Az embercsontokat, király! hallod-e?!... Zulejka szomjas, folyvást szomjas; más, mint embervér, a szomját el nem oltja. Épen százat vágtam le eddig a puha férgekéből, akik a falvaikból se mernek már kilépni. Én ott vagyok mindenütt, mint az átok, mint a menykőcsapás. Az *ember* retteg, a nádasok égnek, a pusztát tüzetköpködő Menyörgök járnak, engem keresve mindenütt, ahol nem vagyok. A föld megmozdult, a világ felfordult; az *ember* sír és jajgat, csak én vagyok jókedvű. Azt mondod, beteg voltam. Tudod, a harc a nagy bikával;... egy pár oldalbordám bánta; de már beforrt a seb; elmúlt a baj. A nádas vize enyhít, kiszívja a tüzet a sebből; a lengeteg folyvást hús árnyékot kínál. Járhatatlan az ősnádas, amely háromszorta magasabb, mint az *ember*; a gyáva *ember*, aki oda utánam soha sem merészkedik. Csak kint ülnek lesben, szénaboglyák tetején s

része sem vándorol most már a partok felé, abból az egyszerű okból, mert a halak mindig híven ragaszkodnak az ő szülőhelyükhöz.

A skomber 500,000 petét rak le minden esztendőben, ennél fogva józan észszel föl sem teheti az ember, hogy onnan, ahol azelőtt milliószámra tanyázott, egyszer csak kipusztult volna ez a hal. A fiemek azonban kénytelenek ezzel a föltevessel élni, mert a skombert csupán csak a part közelében keresik. A Quarneróban pedig a chioggiai bárkák nem halásznak nyáron, amikor ez a hal ivni szokott és eszerint nem tudhatják, vajjon vannak-e skomberek a nyílt tengerben. Bizonyosan van, mert a fenékhálóval a nagyobb mélységből minden időben foghatni skombert, nyáron épúgy, mint télen.

Garády Viktor.

Adat a disznó történetéhez.

Ősidóktól fogva a disznó a vakmerőség szimbóluma volt. Minél jobban halad a civilizáció, annál többet veszt ez a népszerű állat a szabad természet ölen veleszületett vakmerő bátorságából; de viszont napról-napra fokozódik az emberiségre háramló az a nagy szerencse is, mely megszelídítésével jár.

Az ember a legrégebbi őskorban állatai közül a disznót becsülte legkevésbé; mitoszában nem játszik kiváló szerepet, még a legpogányabb gondolkodású nép se vetemedett soha arra a gondolatra, hogy a disznóban holmi isteni lényt keressen; van azonban a pogány népek között olyan is, ki a disznónak is megadja a módját, megmutatja neki a túlvilágra vezető utat, sőt néhány kiváltságosát istenei szolgálata alá rendel.

A legrégebbi egyiptomiak, a disznó félelmetes vakmerőségét és bátorságát véve tekintetbe, szóltak a „Rá“ disznójáról, mint amely állat a főistennek kiváló szolgálatokat tett. Az egyiptomiaktól — több évezredet hátunk mögött hagyva — ismét halljuk állatunkról, hogy emlegeti őt a mitosz, mikor a Freyát kísérő „aransörtéjű“ disznóról, a „napról“ szól; a skandinávok ugyanis a napot egy nagy „aransörtéjű“ disznónak képelték, mely Freyát kísérgette. Ezen az alapon a vakmerőség jelképét, a vadkant — mint az emberiségre megfizethetetlen áldástárastó Nap földi képmását — bizonyos fokú kegyeletben részesítették. Abban az időszakban, midőn az év legrövidebb napja elmúlt, mikor kezdtek kijönni a télből, azt képzelve, hogy az „aransörtéjű“ (Särinnur) a földet megfagyasztani készül „égi óriást“ legyűrte s napról-napra mindegyre tovább úzi, ennek a napnak az öröme Freyának egy disznót mutat be áldozatul és nagy örömapot ülve, országszerte nagy „disznótorokat“ csaptak, sőt még isteneiket sem hagyták ki a számításból. Azt képelték ugyanis, hogy ezen a napon azok is „disznótort“ ülnek s hogy a Walhallában lakó Odin és Thor, Freya és Baldur, Iduna és a többi istenek is lakmároznak az égi Särinnurból, melynek azonban húsa sohasem fogyott, mert a kivágott rész helyébe azonnal új nőtt.

a lajtorját felhúzzák maguk után. Ott gunnyasztanak keserves éjszakákon át s villámzó szerszámaikat őrzik, hogy azt is meg ne egyem. Ha néha tréfából elbődülök, befúrják magokat a boglya tetejébe, vagy lerohannak lajtorjaikon s hazáig meg sem allnak. Hallanád, miket beszél rólok a naplopó gémeknek a hosszúlábú kelepelő madár! . . . Ó, hogy pusztítanám el valamennyit, király!

A hím oroszlán szemében a tetszés csillogása lobbant fel. A berber hős meg nem állhatta, hogy valami kedveset ne mondjon vérszomjas rokonának.

— Szép vagy! — szólt, majdnem röstelkedve e valóság miatt, amelyben nyoma sem volt leereszkedésnek, hanem annál több hízelgést lehetett belőle kiérezni.

Zulejka kissé félrefordult; hosszúkás arcán mintha gyöngye mosoly játszadozott volna. Magában mondta: — Ejnye, ime, no lám, még utoljára kisül, hogy tetszem a királynak.

A király talán először volt zavart az életében, mert hogy Bengália gyöngyének önhitt mosolyát észrevette. Sietett, hogy másra terelje a beszédet.

— Nos, eszerint hát korlátlan úr vagy odalent, mi? Tejben, vajban úszol . . . Vagy mondjuk inkább: *vérbén*.

Zulejka hallgatott. Homlokára mély ráncz szökött. Ismét vadság ömlött el egész lényén. A menekülésre és támadásra egyaránt mindig kész bestia maradt csak belőle az éppen levetett kaczer álarca mögött.

— Ne hidd király, felelte — meg kell vallanom, hogy még most sem igazán a magam jószántából jöttem. Már említettem úgy-e, hogy a lápok égnek? . . . A nagy nádasokat felgyújtották! Az emberek nagy csapatokba gyülekeznek. Vezetik őket valaki, aki bátrabb a többinél; aki

buzdítani tudja valamennyit, akinek hisznek, akiben bíznak s akitől én ösztönszerűleg félek.

Szultán erre a szóra kiegyenesedett. Ezt az érzést ő még soha sem ismerte. S ime, Zulejka, a dsungle legmerészebb atléta, az aczélrugókon túltevő, most félelemről beszélt . . . Messziről, nagyon messziről, harangkondulás hallatszott el a hallgatag erdőig. Az ég alja alig kiszámítható távolban hajnalpiros volt. Mintha a nap derengő sugara lett volna, pedig nem arra volt kelet.

A „bengáliai“ elfojtott hangon súgta a királynak: — Hallod a harangot? most épen félreverik. Nagy tűz van valahol. Mintha a föld is égne. A nádasból a lángnyelvek kicsúsztak a száraz fűvel borított mezőkre. A futó láng közt az ember engem keres. És ő is ott van; ő, a félelmes, a legbátrabb Menyörgő. Ő jár elől és a nevemet kiabálja. Ő még a tüzes perje közt is előre hatol s a zsombik pupjain lépdelve kutatja át a lápi szigeteket. Háttha ott rejtőzöm! — Király, ő ide is eljön, meglásd. Az ember zászlókat hordoz szanaszét és sirva imádkozik; — csak ő nem hajtja le a fejét. Előre néz s szemében kővé vált villámok laknak. Én láttam! én láttam!! Király, én egyszer szemközt néztem vele. Elrejtőzve a nád sűrűjében, lestem rá, hogy megöljem, szétépjem; de amint egyenest jött felém és szíró nyilak vágódtak szemembe a tekintetéből: megdermedtem, elgyöngültem, reszketni kezdtem. Alig, hogy minden erőmet összeszedve elbirtam menekülni. Mintha a testem ólomból lett volna; mintha borzasztóan bágyadt lettem volna. Futottam, mert nem álltam a szemét, hozzád igyekeztem, hogy megtudd te is: ő jön. Király! az emberek serege előtt ő van! A szabadokra nehéz napok várnak.

csiráját hordva magában, annak táplálékul való használata sok veszedelmes bajt okozott. Ezekről a bajokról az északi népek nem kellett félnie, ők a disznó húsát csak a jó oldaláról tanulták ismerni és ezért mihamar háziállataik közé is sorozták és azok számát a jólét és a gondtalan megélhetés bizonyos fokának vették.

Az egyiptomi nem ette a disznó húsát, sőt ezt az állatot meg sem érintette s amennyiben mégis valamiképen hozzáért, úgy nyomban a Szent-Nilushoz járult s annak vizében testét és ruháját megmosta. Mózes a zsidóknak, Mahomed az „igazhivők“-nek szigorúan megtiltja, hogy ennek az állatnak a húsából egyenek. Nem így gondolkozik azonban a kínai; ez a külvilági élettől szigorúan elzárkózó nép volt ugyanis az első, amely a sertéstenyésztést a tökély magas fokára emelte. A kínaiakon kívül az ókorban a legtöbb gondot fordított a disznóra a görög és a római. Míg ugyanis az arab „utálatos kinézése miatt“ ezt az állatot megveti, addig a görög legbátrabb vitézeit „vadkan“ előnévvel tünteti ki, sőt a „sivalkodó“ kis malacz kedveségét látva, ezt és a serdülő leányt egy és ugyanazon szóval nevezi meg. A rómaiak is igen megbecsülték a disznót és hogy ép oly háziállatnak tekintették, mint a tulkot és a juhót, kitűnik abból a szokásukból, hogy mikor

az új földesúr átvette a birtokot elődjétől, azt az istenek oltalmába ajánlva „Su-ove-taurilien“-t (sus = disznó, ovis = bárány, taurus = bika) mutatott be az isteneknek. A görögöknél is szokásban volt a disznó-áldozat, különösen aratáskor és lakodalom idején és náluk is a suovetaurilienhez hasonló áldozat bemutatásáról emlékezik meg Homeros, mondván: „Hozz a tengert uraló Poseidonnak pompás áldozatot: egy kost, egy bikát és egy bátor kant...”

A római és görög mithologia több ízben említést tesz a vadkanról. A gorgonoknál az agyara szerepel; a mitosz szerint ugyanis e különös szépségű leányok hódító bájaikban elbizakodva, igen fenhéjzókáá lesznek, amiért büntetésből az istenek kígyóhajú, *vadkanagyarú* és hosszúkörmű szörnyekké varázsolják őket, „aki rájuk néz, kővé válik“. Legelőkelőbb szerepe jut a mitoszban a vadkannak, mikor egy ízben mint isteni képmás szerepel: a Vénusz szeretetéért rajongó Mars, midőn a szerelem istennője róla megfélekedve, a különös szépségű Adonis felé hajlik, Mars legyőzhetetlen feltékenységében *vadkanná* változik és széttépi Adonist; a haldokló véreből fehér rózsák lesznek, a kedvesére boruló Vénust e rózsák tövisei közül egy megszúrja, mitől az ő vére is kiserkedve, a fehér rózsákat pirosra festi, omló könyeiből pedig Anemonák nyílnak.

A vadkan félelmetes voltát jellemzi az isteni büntetésként feltűnő rettegett kalydoniai vadkan. Oeneus kalydoniai király Dianáról megfélekedezik, amiért a vadászat istennője egy borzasztó vadkant küld tartományára, mely Kalydonia erdejéből kitöréseket intézve, nagy pusztításokat visz véghez (bikanagyságú volt, agyari az elefántéhoz, sertéje pedig nyilakhoz hasonlítanak és szörnyű szájan tűz jött ki). Csak az isteni származású Meleager és veje Atalanta képesek megölni: az amazon tollas nyílával fülét lövi keresztül. Meleager meg Castor dárdájával szügyébe szúrva, halálra sebzi. A vadkan fejét és bőrét Atalanta kapja ajándékkul, E kalydoniai vadkan bőre egy szerető párt segít a boldogsághoz: Adrastós argosi király leányának Oedipus átka folytán vadkanhoz kell nyúlennie; szerelmese, Tyddaeus, a kalydoniai vadkan bőrét ölti magára, mire neki adják a királyleányt.

A hím oroszlánon végigfutott valami, amitől felordítani szeretett volna.

— Úgy jajongsz, mint a vén asszonyok. Hova lett régi erőd, bátorságod? Így ijedezni a farkasok is tudnak. Nem gondoltál arra, hogy akárki jön is: *engem* talál itt? *Engem!!* hallod-e?

Szörnyű ordítással pecsételte meg büszke indulatát. Nyomban ismételte a fellegekig ható riasztót. Lélegzetvételel erős hörrenések szakították meg. A mély erdőn végigviharzott üzenete, amint elbődülve hívta alattvalóit: — *Szabadok! Szabadok! Ide hozzám!*

Barlangi szívdobogva ugrott talpra s elkezdett vágatni, ahogy csak nehéz teste bírta. — Megmondtam, kitáltam, — hebegte, — tudtam, hogy ilyesmi lesz a vége, hogy gyűlés lesz nemsokára. Csak már Ravaszt ne hordaná az ördög összevissza. En még beszélni sem tudok a fogvaczogástól, ha rámförmed a király. — Az erdő egyszerre felébredt álmából. A király szavát meg kellett hallani mindenkinek. Robogás, lőtás-futás zaja támadt. A lombok zúgtak, suhogtak.

Vitéz, a vén sas, egy magas fán izgatottan emelgette a szárnyát s lekiáltott Hohérra, aki gyors sompolygással villant el alatta: — Mi baja lehet a kollegámnak? Ha a négy lábúak királyának szüksége lenne ránk, csak szóljatok, jövünk. Harcosaim a berber hős minden ellenségének kivájják a szemét.

— Ostoba vagy, Vitéz, szóljt Hohér szemtelenül; jobb, ha a magad szép szemére vigyázol ezúttal. Tudd meg, az *ember* jön erre seregestől. Nekem már felfedezte Túnódó, akit Barlangi az ügyész után küldött s aki Rémmel, az éjjeli örrel beszélt.

— Az ember? — kérdezte Vitéz, kissé bután. — Hát akkor csak csináljátok a dolgokat. Engem majd meglóttek egyszer, pedig azt hittem, hogy hozzám a tűzdarázs fel nem juthat. Én egész népséggemmel elvonulok innen; az emberrel én bolondul ki nem kezdek.

Most már keleten is kezdett elpirulni az ég. Hajnalodott. Az erdő lombjairól olvadt kristálycseppeket rázott le a feltámadó szél. Az éjszaka búcsúzott a földtől.

A szabadok sietve csörtettek a király színe elé.

Elöl jártak a hűsevők, akik egymástól, kivált ilyenkor, mitsem tarthattak. Hátral riadoztak félfénken a növényevők, akik sohasem tudhatták, nem nyúzzák-e le a bőrüket a hegyes fogúak.

Matróna, az idős szarvas-tehén *befelé-nyelven* igazgatta a csapatot s magyarázta a fiataláságnak, hogy merre iramodjanak el utána, ha jelt találna adni. *Rém*, az órbagoly, meghallotta s dorgálva mondta: — A *kifelé-nyelvet* kell használnotok, ti szerencsétlenek. Hisz' csak most hirdetem ki, hogy a király rendeletéből nyilvánosan a nagy volapük járja. Ha Alnok, a vadmacska, hallotta volna, jaj lenne tinek. Ő spiczliskedik Hohérnak, aki viszont a király főrendőre.

Ugyanekkor Ravasz, a főügyész, mégis a *befelé-nyelven* szóljt az arisztokraták növekvő csoportjához: — Bátrak legyetek; a *paraszt* ne lássa, hogy félték; — hova lenne akkor a tekintély? Szavait a király harsogó, földet reszketető ordítása szakította félbe.

— Szabadok! Kedvelt hívünk, a fenséges hercegnő, India disze, fél. Ti is félhettek akkor. A villám jön! a menydörgés jön! a fergeteg jön! *Ó* jön! Elesítsétek a karmaitokat, ráspolyozzátok minél hegyesebbre a fogatokat!

Ankaios arkádiai király szőlőt telepítve, emberfölötti munkára kényszeríti szolgálait; a munkából kidőlt szolgák megátkozzák, hogy „Ne érje meg szőlője termését!” Szüretkor ép poharat emel Ankaios, mikor hírül hozzák, hogy egy szörnyű vadkan törtetett szőlejebe és pusztítja azt, a király letéve poharát, a vadkan után iramodik, de az szétzagatja (multum inter est, inter os et offam!)

Még Herkulesnek — Jupiter fiának — is meggyűlik a baja a vadkannal. Az Eurystheus szolgálatában véghez vitt tizenkét bajos munka közül a negyedik feladat volt az erymanthiai vadkan elfogása. Herkules a vadkant kifárasztván, hátára veszi és Mykenaebe a királyhoz viszi, ki annak láttára megrémülve, egy hordóba bujlik.

Homeros Odysseájában írja, hogy Ulysses lábát egy vadkan megharapta, hogy Ulysses Troja alul történt visszaérkezésekor Polybos nevű vitézét egy kanász agyonverte és hogy Odysseus disznó-csordáját Eumäus nevű kanász őrizte.

A mithologia nyomán és a történelem fonalán sikerül megvilágítani azt, amiről a legtöbb állatbúvár, a kutatás nehézségeitől visszariadva, lemond: a disznónak a legrégebbkori népek életében való szereplését. Igenis, ki lehet mutatni azt, hogy kik fordítottak először gondot annak tenyésztésére.

A felsorolt adatokból teljesen nyilvánvaló, hogy a görögök és rómaiak, valamint a germánok és a velük szomszédos népek igen korán kiszakították a disznót a természet öléből s míg őst, a vaddisznót, a legfélelmetesebb ellenségüknek tekintették és annak vadászatát a legveszélyesebb vadászatnak ismerték, addig a „kanászok” őrzése alatt levő szelíd disznót ép annyira megbecsülték, mint a tulkot vagy juhót és hogyha isteneik előtt kedvesekké akartak lenni, áldozataik bemutatásánál ez az állatjuk elmaradhatlan volt.

Igen érdekes világot vet a népnek az ősi szokásokhoz való hű ragaszkodására az a kegyeletes átmenet, melylyel az északi népek és a germánok a Freya tiszteletére előkészített disznó helyébe a szent Antal tiszteletére meghízlatni szokott disznót „előléptetik”. Szent Antal ugyan életében, az emberektől elfordulva, az állatok vilá-

gából a halat választotta, (mikor észrevette, hogy hallgatói nem figyelnek prédikációjára, a vízhez fordulva kezdett szónokolni, mire a halak kidugván fejeiket, figyelmesen hallgatták beszédét) ez azonban nem akadályozta meg a későbbi keresztény századok hívőit abban, hogy a disznók patronusául is őt választassák. Szent Antal tiszteletére, egész a középkorig visszamenőleg, a legtöbb községben szokásban van, hogy községi pénzen kora tavasszal egy malacot vesznek és azt szent Antal napig (Január 17.) jól tartják, ekkor azonban leöletik s húsát a templomban megszentelve, azt a helység szegényei között osztják ki. Ezen a napon, aki csak teheti, disznót öl és faluszerte kezdetüket veszik a disznótorok. „Szent Antal kiválasztott disznójának az őla a templom közelében van, ahonnan a kondás minden reggel kibocsátja, az állat „nyakába veszi” az egész falut, minden házba „bekocog”, minden portán adnak neki valamit enni; elűzni és bántani nem szabad”. A szent Antal disznója bántalmazásáért a németországi községekben már sok véres verekedés volt. (Wiener Landw. Zeitung 1885.)

Még jobban összeesik az őskorban Freya tiszteletére tartott disznótorok idejével a mi „disznóölő Tamásunk” napja, mikor nálunk veszik idejüket a disznótorok és eltartanak a téli hónapokon keresztül, az egész farsangon át. Arra azonban minden gondos háziasszony nagyon ügyelt, különösen a „rég jó időben”, mikor még a farsangot nyomon követő negyvennapit böjt „számított”, hogy hamvazó szerdára „disznóság” az egy húsvéti sonkán és zsíron kívül ne maradjon a kamrában (a számontartott java oldalast és a jóféle pörkölt-, paprikás-, kövesztett- és füstölt szalonnát — melyeknek egész a nyár végéig ki kell tartani a háznál — már jóeleve felrakta a padlásra). Húsvét vasárnapján a fehérkalácsesal együtt a megmaradt sonkát a templomban megáldatva, hazaviszi s a természet ölen húsvét vasárnapjával virulni induló „fejlődő életet” jelképező piros tojással együtt családja elé tálalja.

Bebercsi.

Ősz van...

Ősz van és az ég felettiünk
Oly vidám még, oly derült;
Úgy mosolyg le tiszta kéken!
Még madárdal cseng a légben
S fény, ragyogás mindenütt.

Hervadó fa lombja között
Pajkos sugár enyeleg;
S mint tavasz fuvallatában:
Éledznek bokron, ágon
Hervadt, drága levelek.

Pajkos sugár tiszta égről
Mit jelentsz, tán új tavaszt?
Mely levélt hoz száraz ágra,
Üde harmatot virágra,
S új rügyet, bimbót fakaszt?

Óh ne csalj meg, föl ne ébreszd,
Nézd mi lágyan szendereg...
Igy hadj érje bús halála,
Észrevétlenül, álmába'
Az alvó természetet.

Róna Béla.

— Mi is? — kérdezte halkan és bárgyún egy fiatal öz-suta. Matróna intett Csellenőnek: — Eleget tudunk, a végét ne várjuk be, menjünk.

A kérődzők, mint rendesen, most is elszökdöstek. A király szavát messziről is eléggé hallhatták. Attól a hangtól vízterhesen zúgott az egész erdő.

— Szabadok! Készen legyetek! Ha itt lesz az ideje, hadba hívlak mindnyájatokat!... Az erdő a mienk; a szabadság a mienk! Nem adjuk egyiket sem!!...

— Nem adjuk egyiket sem! — süvített fel az égig a szabadok esküje.

A déli szél mind erősebben fújt s hirtelen beborult az ég. Esni kezdett.

A főügyész felszimatolt s foghegyről súgta oda Barlanginak.

— Jó-jó! csakhogy az ázott földön mindnyájunk nyoma árulónk lesz.

A lombot verdeső reggeli esőtől dideregve borzongott össze a völgykatlan szélén a Czar. — „Hogy ordítanak, hogy üvöltének, — mondta magában, hallván a szabadok lármáját. Mintha sárkány volna a torkában mindegyiknek. Pedig a vörös ördög egymagában is elbánnék velök”, tette hozzá keserű, czinikus vigyorgással, amelytől rettenetessé vált amúgy is torz, fekete ábrázata.

Az eső pedig csak esett, mindjobban esett, mintha új özönvíz akart volna leszakadni, hogy elborítsa a földet.

Vagy talán, hogy eloltsa a terjedő, nagy tüzet, amit az égő láp pernyéje nyomán a maga erejéből már meg nem tudott volna akasztani a gyarló, élheterlen ember.

(Folytatása következik.)

Fogságban tartott czinkék.

Sajátszerű, hogy mindazok, kik a természet kedvelői, noha az egészet szeretik a benne rejlő örök igazságokért, mindazonáltal különös előszeretettel viseltetnek mégis egy bizonyos csoport alkotás, mondjuk növények, állatok stb. iránt s még ezek közül is egy szűkebb kör, család, faj stb. iránt.

Igy vagyok ezzel magam is. Különös előszeretettel éreztem már kora ifjúságom óta a madarak iránt s későbbi korban, mondhatnám e rokonszenven a czinke-félék (Paridae) felé irányult. Hiszen érthető is, mert azt hiszem kevés madárszerető ember létezik, ki ezeket a végtelen kedves, élénk, pompás színekben ragyogó tollazatú teremtményeket ne szeretné.

E kedves és előttem valamennyi faj között legnagyobb becsben álló madár életviszonyainak megfigyelését, tanulmányozását határoztam el.

Ebbeli elhatározásomra döntő befolyással volt többek között vadásztársaim azon állítása is, hogy a czinkefélék a fogságot nem bírják ki, sőt el is pusztítják magukat; ha más madarakkal egy kalitkába csukjuk, azok velejét kiszedik.

Ezen állítások valódisága felől meggyőződést szerzendő, nagy és kényelmes kalitkát készíttettem, melybe késő ősszel tengeliczet, pintyet, csizet stb. fogtam, úgy, hogy néha 3—4-féle madár volt együtt s természetesen czinke-félék is. Ez utóbbiak közül mindenekelőtt a legközönségesebb fajta, a széneczinke (Parus major) volt képviselve többmagával.

A fogság első pillanataiban, vészjelző hangok hallatása mellett, vadul repül a kalitka egyik zugából a másikba. A fogsággal már többé-kevésbé megbarátkozott többi madár eleinte féltékenyen menekül előle. Kis idő múlva azonban a helyzete fölött gondolkodóba esett czinke valamelyik legközelebbi ülőkére repül. Ilyenkor lehet első, félelmet, majd vészjelző „pi-pi“ vagy máskor haragot kifejező „pi-cserrere“ hangját hallani. Néhány ismételt hasonló hang hallatása után bizonyos megelégedést kifejező hangok hallhatók s miközben mintha régi időkől fogva a többiekkel együtt lett volna, körültekint, hogy különben is mindig igen jónak mondható étvágyát kielégítse.

Tekintetbe véve azt, hogy a czinkefélék rovarokkal, azok álczaival, szóval animális tápszerekkel élnek, eleinte rovarokat, hernyókat s legyeket adtam, melyeket igen mohón faltak fel. Később azonban, midőn ezek gyűjtése egyrészt fáradtságossá, sőt a tél beálltával lehetetlenné vált, tökmagot és kendermagot kaptak. És daczára, hogy az átmenet nem volt lassú, fokozatos, a czinkek minden további

hátrány nélkül, tisztán növényi táplálék mellett, a telet kibírták. A többi madarakkal bámulatos egyetértésben megfértek s egyetlen egy esetben sem észleltem, hogy „öngyilkossági“ kísérletet próbáltak volna meg, vagy pedig többi élő társaik koponyájának tartalma ellen „merényletet“ kíséreltek volna. Nem észleltem soha azt, amit Brehm* állít, hogy a gyengébb madarakat még a saját fajtájából is megtámadná s addig kínozná, míg elpusztulnak, vagy pláne azt, hogy nálánál nagyobb madarakat is megtámadná. Ez állítás igazságáról még a „fogságban tartottaknál fokozottabb mérvben észlelhető e tulajdonságáról“ nem volt alkalmam meggyőződést szerezni.

Kiemelem, hogy „élő társaik“, mert fogságban elhullott csizék — a mi különösen újonnan befogottaknál gyakori jelenség egyrészt a hőmérsékváltozás, másrészt a tápszergyors változása miatt — koponyáját és hozzáférhető testoldalát csakhamar kikezdik.

Nemcsak a szabadban, hanem fogságban is a széneczinke egyike a legkedvesebb madaraknak. Végtelen élénk, folyton röpköd a kalitka egyik részéből a másikba. Amellett felette kíváncsi s mindent látni akar. Hiszen épen e rossz tulajdonsága miatt kerül legtöbb esetben fogságba. Ha valamelyik társa egy tökmagot vagy kendermagot vett lábai alá, vagy más madár ügyetlenül bajlódik annak feltörésével, ellopja. Minden magot, pl. tökmagot vagy kendermagot stb. oly módon kezdi ki, hogy mindkét lábával rááll; felfelé eső oldalát hatalmas ütésekkel belyukasztja s az ily módon készített nyíláson kiszedi annak tartalmát bámulatos ügyességgel. Ha bőséges a táplálék, akkor pazarol, félig szedi ki a magot; ha azután megfogyott az eleség, akkor a félig kiszedett s eldobált magvakat újra előkeresi s ugyanazzal az étvágygyal szedi ki még visszamaradt tartalmát, mint mikor első ízben fogott hozzá. Napközben folyton hallani hangját s különösen ha arra felé repülő madarat lát, vagy saját fajtabelije hangját hallja, sajátszerű, mintegy visszafojtott panaszt kifejező hangon szól. Ha azonban vércsét, baglyot vagy macskát lát, akkor azt erős, vészjelző hangon tudatja társaival. Egy helyen megáll, kissé leguggol, merően néz ellenségére s míg csak el nem megy, mozdulatlanul egy helyen áll. S bámulatos, mennyire ismerik a többi másfajta madarak is e hangot, akár csak a fecske vészjelző élénk tri-tri hangját.

Tudva azt, hogy a széneczinke — a többi czinkefélék szintén, kivéve a függőcinkét — falrepedésekben, de leginkább oduban tartózkodik, kéregből mesterséges odut készítettem s azt a kalitka egyik sarkába állítottam fel, melybe

* Brehm's Thierleben. IV. B. Pag. 173.

napnyugtakor valamennyi czinke bebújt, még ha hosszas czivakodás után is, de az ülökén egy sem aludt.

Sokkal csodálatosabb természetű azonban a molnár- vagy kékfejű czinke (*Parus coeruleus*). Veszekedő, ezivakodó egy állat; saját fajtabelijének ép úgy nekimegy, mint másnak; ingerült, villámgyorsan a másik fejére ugrik s a szó legtisztább értelmében a koponyáját kikezdi. Vérlázító jelenség, midőn látni abban a csöppségben annyi bosszút, irigységet s mindazt, amit jónak nem lehet minősíteni.

A fogságot nehezen, vagy egyáltalában nem szokja meg. Legalább nekem nem sikerült, bármennyire is óhajtottam, életviszonyaikat fogságban tanulmányozni. Megtámadja a nálánál jóval nagyobb szénczinkét s ha abban nem volna ép annyi ügyesség előle kitérni, koponyáját ép úgy kilyukasztaná, mint egy ügyetlen csíznek vagy tengelicznek. Azt hiszem, hogy az, amit Brehm a szénczinkéről mondott, legjobban e különben gyönyörű, de minden ízében talán csak „méregből“ álló kis teremtményre illik rá. Fogságban nem szelidül még tizedrésnyire se úgy, mint a szénczinke s hangjáról csak azt lehet mondani, hogy czinezogás.

Hogy a czinkefélék fogságban szaporodnak-e, azt megállapítanom nem sikerült, mert a tavasz beálltával mindig ismét szabadon bocsájtottam apró foglyoskáimat. Erre vonatkozó megfigyeléseket a jövőben szándékozom tenni.

Betegh Lajos.

A magyar zoológusok működése.

A K. M. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya december 6-án tartotta rendes havi ülését.

1. Az ülés első tárgya *Méhely Lajos* érdekes előadása volt a magyarországi csikos egérről (*Sminthus subtilis* Pall).

Ez a kis emlős az ugrógér-félék (*Dipodidae*) családjába tartozik, melynek fajai a kengurura emlékeztetnek, amennyiben hátsó végtagjaik a mellsőkhöz képest igen hosszúak. A család elterjedési köre Afrikára, Ázsiára, Észak-Amerikára és délkeleti Európára terjed ki. Eddig 5 nembe sorozott 36 faj ismeretes.

Az ugrógér-félék egyik alcsaládjára a csikosegér-félék, melybe a magyarországi csikosegér is tartozik. Ezek főleg abban különböznek a valódi egérféléktől, hogy elülső szemgödri nyílásuk igen nagy, a dobcsont csecsesonti része igen terjedelmes s a fogak száma 18 (a valódi egereknél 16). A *Sminthus* nemből összesen 4 faj ismeretes, de Európában csak egy faj fordul elő, mely a többiektől könnyen megkülönböztethető azáltal, hogy a hát középnyalában fekete csík húzódik végig, mely a többi 3 fajnál hiányzik.

A csikos egeret hazánkban *Petényi Salamon* fedezte fel Tiszaföldváron 1843-ban s újnán tartván, *Mus trizonus* néven írta le, de újabban kiderült, hogy voltaképpen nem más, mint a *Pallas-tól* leírt *Sminthus subtilis*. Földrajzi elterjedése Kelet-Európa, Skandináviától a Kaukázusig, Turkesztán, Szibéria és Magyarország.

A magyarországiak földrajzi elterjedésük szerint változók, úgy, hogy egy alföldi és egy magas hegyvidéki alakot lehet megkülönböztetni.

Az alföldi alak háta közepén futó fekete csík többékevésbé hullámos és két oldalról sárgás-szürke sávval

szegélyezett; ezektől a világos sávoktól kifelé az egész hátmező feketés-szürke pánt alakjában éles határral válik el a törzs oldalának szürkés agyagsárga színétől. A hasoldal szennyes-fehér.

A Magas-Tátrának az alakja egész színezetében a mezei egérhez hasonlít, csakhogy hasi oldala nem fehér, hanem világosszürke. Az alföldi alaktól abban különbözik, hogy a háta közepén lefutó csík szélesebb és egyenesebb, szegélyező világos sávjai nincsenek s a hátmező egynemű szürkés rozsdabarna színe egyfolytában megy át a törzsoldal hasonló színébe. Ezt az alakot *Kocyan* gyűjtötte a Magas-Tátrában.

Ezt a két alakot eddig egy fajnév alatt egyesítették, azonban az előadó, bár anatómiai különbségeket nem talált, a színezet és a fark különböző hosszúsága szerint szükségesnek tartja a tátrai példányokat var. *atricus* néven megkülönböztetni az alföldi tóalaktól, csakhogy a kérdés végleges eldöntését még bővebb anyag tanulmányozásától teszi függővé.

Az alföldi alakot eddig Csepelszigeten Felső-Besnyő vidékén és Apahidán (Kolozsmegyében) találták, míg a hegyi alak csak a Magas-Tátrából (Oravka, Zuberecz) ismeretes.

Az eddigi adatokból úgy látszik, hogy elszórtan fordul elő s kártékonyan nem lép fel.

Életmódjáról csak annyit tudunk, amennyit *Petényi és Kocyan* jegyeztek fel róla. Ősszel a tarlókon, tavasszal pedig a szántásokon fordul elő, míg télen házak körül, szérűskertekben tartózkodik.

Petényi szerint mindenféle növénymagvakkal táplálkozik, de legkedvesebb eledele a tökmag. *Petényi* fogságban tartott példányai annyira megszeliődtek, hogy tenyeréből ettek, míg *Kocyan* szerint vadak, de azért megszeliődhetők. Mintegy 6 cm. átmérőjű, tojásdad fészket a föld alatt készíti el száraz fűbugából, feldarabolt növény szárazból és összerágott szalmaszálakból s a vörös bogáncs bóbítájával béleli ki. Nászidejéről, szaporodásáról még semmit sem tudunk. Mint érdekes adatot említi fel előadó, hogy *Cerva Frigyes-nél* egy fogságban tartott nőstény megfiadzott; három kölyke volt, melyek még három napos koruk után is csupaszok és vakok voltak.

Petényi feljegyezi róla, hogy gyenge és félnék állat, mely más egerekkel szemben sohasem védekezik. A hideg iránt nagyon érzékeny. —

2. Felolvastatott a K. M. Természettudományi Társulat választmányának átirata, a szakosztálynak f. évi május hó 3-án kelt s egy önálló, állattani folyóirat támogatása ügyében beadott iratára, melyben a szakosztály a folyóirat költségeinek fedezésére 2000 koronát kér.

A választmány teljesen egyetért az iratnak azon nyilatkozatával, hogy a szakosztály kérelmének a Pótfüzetekkel való megoldása sem a Társulathoz nem vált hasznára, sem a szakosztályt nem elégitette ki, azért azon 1500 koronával, amibe a Pótfüzetek többlete került, szívesen támogatja a szakosztály megindítandó folyóiratát, a maga részéről a következőket kötvén ki: 1. a szakosztály készítsen és mutasson be szabályzatot, mely a folyóiratnak a Társulathoz való viszonyát állapítja meg; 2. a folyóirat czimlapján fel legyen tüntetve, hogy a Társulat adja ki; 3. a czimlapon rajta legyen, hogy a szakosztály elnöke közreműködik a szerkesztésben; 4. a szakosztálynak csak az lehessen tagja, aki a folyóiratra előfizet.

Élénk eszmecsere után, melyben *Méhely Lajos, Dr. Entz Géza, Paszlavszky József, Dr. Rátz István, Dr. Horváth Géza, Krécsy Béla* és *Dr. Kertész Kálmán* vettek részt, az elnök határozatilag kimondja, hogy a szakosztály köszönettel veszi a Társulat intézkedését s *Dr. Entz Géza, Dr. Horváth Géza, Méhely Lajos, Dr. Lendl Adolf* és *Dr. Kertész Kálmán* szakosztályi tagokból álló bizottságot küld ki, hogy a folyóiratra vonatkozó ügyrendet kidolgozva, azt a szakosztálynak külön e célból összehívandó ülésén, két heti záros határidő alatt mutassa be.

—sz.

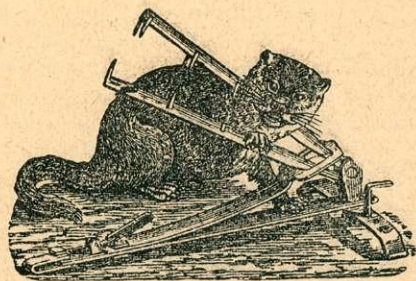
A törvetés elemei.

(Végo.)

A csapdában fogott dúvad elpusztítása akkép történik, hogy a csapdát, mielőtt annak felhúzó-ajtócskáit kinyitnók, feltámasztjuk és az egyik felhúzó-ajtócskán át megállapítjuk, hogy a csapdában tulajdonképen mi fogódott; ha ragadozó vad van benne, az esetben az egyik felhúzó-ajtócskát annyira kinyitjuk, hogy azon a ragadozóvad épen csak a fejét kidughassa, mi végből az amúgy sem nehéz csapdát egy kissé felemeljük, hogy lejtős helyzetbe jusson. Abban a perczen, midőn a fogoly a fejét ki akarja dugni, vagy kidugja: a nyakát a felhúzó-ajtócskával leszoritjuk, miáltal az megfullad. Itt még megjegyzem, hogy a csapdában fogva levő ragadozóvad a csapdában oly csöndesen szokott viselkedni, mintha semmi sem volna a csapdában s mintha az magától csapódott volna le; azért nem szabad azzal megelégedni, hogy a csapdát megkopogtatjuk, hanem azt fel kell támasztani és annak tartalmáról meg kell győződni, — mert ezen elővigyázat nélkül gyakran megtörténhetik, hogy a ragadozó elmenekül. Ez esetben azután kárba veszett fáradság volna az ilyen vad újból való elfogására gondolni, mert olyan vad, mely már egyszer kelepezébe került, oda ugyan többé be nem megy. — A csapóladán kívül, ha sok a dúvad, a *Weber-féle önlövőkészülékkel* is igen eredményesen lehet a gaz kártévőket pusztítani, természetesen ez csak ott van helyén, ahol sem emberben, sem értékes vadász-ebekben nem tehet kárt. E célra egy oly erős fát választunk ki — mondja Weber, amelynek két, a földből erősen kiálló gyökere van. Ezeket a gyökereket azután kéreggel ellátott és a földre vert karókkal 75 cm.-re felemeljük és a két gyökér közé, egészen közel a föld felületéhez, egy kis vaskarikával ellátott vasszeget verünk a fa aljába, melyen egy vékony fekete zsinógot vezetünk keresztül. A földből két méternyire azután megfelelő fúróval egy lyukat fúrunk a fába s ebbe becsavarjuk az „önlövőkészüléket“, természetesen a cső nyílásával a föld felé és úgy, hogy a lövés, illetve a töltés épen a két gyökér között, a csalfalattól 50—60 cm.-nyire, az áldozatba hatoljon s hogy ily módon azután a rókát vagy kóbor ebet, mely

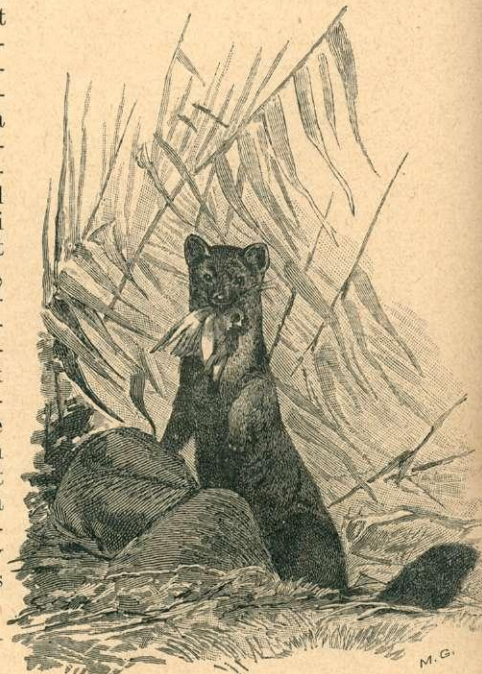
a csalfalat rángatásával az „önlövő“ ravaszát elhúzza: fejbe vagy a gerinczebe találja. — Ilyen „önlövő“-készüléket igen jól lehet elhelyezni róka- vagy borzlyukak közelében és amint fentebb már említettem, minden mesterséges és természetes átjárónál, sőt sáncokban, árkokban stb. vidrára is sikerrel lehet használni.

A *tányérvassal* való fogást illetőleg a föntebb elmondottak kiegészítéséül még megjegyzem, hogy a vasakhoz élő csalfalathoz is lehet használni. Élő csalfalathoz tyúkokat, kacsákat és üregi nyulakat használunk. Ezeket legcélszerűbb dróthálóból készült s úgy kívülről, mint belülről sötét szürkészöld olajfestékkel befestett ketreczbe tenni. A ketreczben a táplálék és az ivóvíz számára két ugyan-csak bemázolt edény van elhelyezve, azonfelül a ketrecznek egyik sarkán fent és az oldalára szintén befestett deszkadarabot teszünk, mely eső ellen védelmet nyújt a ketreczbe zárt állatnak. Magától értetődik, miszerint a ketreczsodrony hálózatának olyan sűrűnek kell lenni, hogy azon a menyét be ne bújhasson. Az ilyen ketreczet azután már a nyár folyamán elhelyezzük egy sűrű bokorba és a bokor körül a már említett barázdákat megcsináljuk s a tányérvasakat azokba beteszszük. — Ami azt a sokat vitatott kérdést illeti, vajjon a kitett vasat meg kell-e kötni vagy sem? erre nézve a praktikus törvetők rég tisztában vannak s ha csak a körülmények ellenkező eljárást nem követelnek, a vasat nem kötik meg s ha kényyszerüségéből meg is kötik, sohasem kötik rövidre, mert a rövidre kötött vas rendszeren veszteséggel jár, a dúvad kirágja magát belőle, elrágja a megfogott lábát, farkát, hogy menekülhessen; de egyébként is minden lehető elkövet, hogy szorult helyzetéből szabadulhasson s hamarabb is csavarodik ki a rövidre kötött vasból, mint ha a vas ugrásainak s mozdulatainak enged. — Leghelyesebb a vasat egy másfél méter hosszú lánczhoz kötni, melynek végéhez egy háromágú horog van erősítve. Nagyobb vadnál ajánlatos a lánczhoz egy nagyobb tuskót kötni, mert a törbe került vad, rendszeren ennek tulajdonítva szorult helyzetét, nekiesik s fogaival ezt marczangolva, ritkán távozik a fogási helytől messzire. — Sok praktikus törvető s *Pieper* is ajánlja, hogy a vasat télidőben a földhöz fagyástól megóvjuk s a felállítás keve-

sebb bajjal járjon, czélszerűt az a vas méreteinek megfelelő (e czélra készült) szekrénybe helyezni, illetőleg abban kifeszíteni, a vaskörüli térhelyeket cementtel kitöltve, mely ott megkeményedik. Az így elhelyezett vasnak az az előnye van, hogy a rúgók szilárd alapzatot nyernek s az egész készségnek a hordozása és elhelyezése is könnyebb. Megjegyzendő, hogy a vasat erős dróttal a szekrényhez kell erősíteni, a láncz azonban az ily készségnél szükségtelen. — Szabálynak veendő, hogy midőn a kitett vasat meg akarjuk vizsgálni, soha sem szabad igen közel menni hozzá, hanem meg kell jelölni a helyet, ahol a vas fel van állítva ággal, kóróval, úgy, hogy már nagyobb távoból is láthassuk, vajjon a vasban van-e a vad vagy nincs? — A mi a csapóvasak kezelésmódját (a fogásra állításnál) illeti, legezélszerűbb azt kezdőknek valamely hozzá értő egyéntől eltanulni; egyébiránt a vas fogásraállítását, vagyis kivetését a következőképen eszközöljük: a rúgót a lábbal leszoritjuk, vagy különösen erős rúgónál egy külön e czélra készített rúgó-nyomó szerszámmal szoritjuk le s addig, míg a vas kellő helyzetbe kivetve, illetőleg peczke beakasztva nincs, egy biztonsági kapocs által lenyűgözött állapotban tartjuk. Itt nem kések figyelmeztetni, hogy a vasak kivetésénél a legnagyobb óvatosság szükséges, amennyiben vigyázatlan bánásmód mellett könnyen történhet baj, kivált az úgynevezett berlini törrel, mely igen veszedelmes szerszám a gyakorlatlan ember kezében s már sokszor okozott bajt. Egy ilyen nagyobb vasnak oly erős rugója van, hogy az esetleg belekerült kezét, de sőt az ember lábszárát is pozdorjaként zúzza össze. Hatványozza e vas veszedelmességét az a tulajdonsága, hogy a felszabadult rugó a vasat magasra felveti (keményebb talajon néha egy méterre is) s így a kivetésnél vele bánó, esetleg fölibe hajló fejét is veszélyezteti. Hasonlólag igen veszedelmes a szegekkel kirakott kétkarú (vagy rudas) fogóvas is, melyel még a legavatottabb, legügyesebb törvetők is a legnagyobb óvatossággal bánnak s nem gyakran használják. E helyen figyelmeztetnem kell arra is, hogy némely körülmények közt mily veszélyes lehet valamely madarat vagy más állatot, esetleg tojást — melyet történetesen a mezőn vagy erdőn a földön fekvé találnak — kezünkkel érinteni. Több esetet tudok, hogy kéz, sőt láb-amputációt vontak maguk után a felcsappanó vas által okozott súlyos sérülések. — A csapóvasak, vagyis vastörök igen sokfélék s mindig újabbakat találnak ki; mindezek azonban négy csoport keretében oszlanak meg s az egyes csoportokban, vagy csak egyes alkatrészeknek különemű, sokszor igen komplikált berendezése által különböznek egymástól. Használatra ajánlatos mindig a legegyszerűbb konstrukciójú tipikus formákat beszerezni. Mind e fogóvasak leírását mellőzöm, — mint olyan fölösleges, papíros- és időpazarló munkát, amelynek semmi gyakorlati értéke sincs, mert ma már a csapdagyárosok ábrákkal ellátott oly kimerítő árjegyzékeket bocsájtanak rendelkezésünkre, amelyekből még a kezdők is a legalaposabb tájékozódást szerezhetik s a pontos ábrák és leírások nyomán könnyen eligazodhatnak szükségletükre nézve; a főtipusokat illetőleg azonban némi tájékoztatást mégis szükségesnek látok ideiktatni a következőkben: A leghasználatosabb közismert vastör a *tányérvas*. A törvetőknek majdnem kizárólagos fogószerszáma ez. Nagysága a befogandó vad nagysága szerint különböző; e szerint vannak tányérvasak a medvétől le a menyétig. Medvére és hiuzra 60—80 cm., borzra, rókára, vidrára 60 cm. kengyelátmérőjű tányérvasakat szoktak használni. Kisebket — a befogandó állat nagyságához arányítva —

menyétfélékre, nyestekre s nagyobb szárnyas ragadozókra; kb. 20 cm. átmérőjű kis tányérvasak pedig apró szárnyas és szőrmes ragadozók befogására lesznek használva. A *berlini vastör* („hattyúnyak”) szintén közismert fogóeszköz és veszedelmes volta dacára sokak által igen kedvelt. A dúvadat a nyakánál fogva, vagy magasan a lábánál fogva ragadja meg. Mivel a vele való bánásmód sok ügyességet igényel, tanácsos — mint már említém — gyakorlott szakembertől a vele való bánásmódot elsajátítani. — A berlini vastörből is vannak kisebb és nagyobb fajták. Megemlítem, hogy újabban a nagyobb emű vashoz fából készült feszítő keresztet szokott a gyáros — használati utasítással — mellékelni, mely a vas kivetését igen megkönnyíti s kevésbé veszélyessé teszi. — A *kétkarú csapóvas* szintén igen veszedelmes szerszám. Két karja oly erővel csap össze, hogy még a legerősebb vad sem képes belőle kiszabadulni. E csapóvasnál csalfalatot nem alkalmaznak, hanem egyszerűen a vad váltójára állítják fel s a kifeszített lószőr vagy zsineg érintése folytán csapódik össze. Emberjárta helyek körül ily vasakat használni nem szabad. — A *horogvasak* alkalmazása nem vadászhoz illő, azért csak utolsó esetben, kivételesen nyúlunk hozzá. Az ily vasak két- vagy négyhorgúak (francia és német h.-vas); érintésre a fölhúzott horgok szétválnak s a dúvad szája és szájpaddlásába akadnak. Az ily horgok czélszerű felállítására *B. Belházy Jenő szerint**) a következőképen történik: „Mindenekelőtt egy oly fát kell kikeresni, melynek egy oldalra álló, erős, szabad ága van. Ez alatt több oldalról húsdarabokat vonunk a földre, hogy a szaggal a rókát már messzebbre el a helyre csaljuk. Mindenekelőtt a kikeresett ágra egy erős kötelet kötünk körülbelül 2—3 lépésre a fatörzstől. Ennek végét lószőrből font zsinórral annyira meghosszabbítjuk, hogy a róka azt kevés ágaskodással már elérhesse. E lószőrzsinog végére kötünk nyúl- vagy macskamáj-darabokat, melyekből a földre is hullatunk néhány darabkát. Ezt ismételjük tetszés szerinti számú fán. Miután ezt ilyképen elkészítve, néhány nap múlva tapasztaljuk, hogy a róka a kitett májdarabokat úgy a földről, mint a lelógó zsinegről mind ismételten felfalta, csak ekkor erősítjük az előbb említett zsinogra a rókahorgot és pedig oly magasságban, hogy a rajta elhelyezett májdarabot a róka csakis némi kis ugrással érhesse el. Megjegyzendő, hogy a horog kellőleg szagtalanítva, illetve e czélra előkészített kenőccsel kenve, a máj pedig oly módon elhelyezve legyen, hogy az a vasat lehetőleg teljesen befedje, de azért a horogszárak szabad mozgását ne akadályozza és a horgok hegyeit ne vastagon takarja. Olyan erdőnyílások mentén, ahol a róka rendszeren járni szokott, az úgynevezett cseklyéket állítjuk fel, melyekben madarak fogódnak. Egyes ily cseklyéket azután úgy helyezzük el, hogy azok közepén függjön a rókahorog, melynek vége egy madárbőrrel van eltakarva s mely tehát úgy látszik, mintha a madár megfogódva lenne. Megjegyzendő, hogy a madárbőrön egyes

*) A vadászati ismeretek kézikönyve, I. kötet, p. 251.

húsdarabokat is rajta kell hagyni, hogy ez így annál természetesebb legyen. A négyes horgoknál arra kell ügyelni, hogy a négy horog alsó vége teljesen összeszorítva s húsdarabbal teljesen fődve legyen. Ezenkívül még arra is figyelni fordítandó, hogy a horgok alsó végéről nagy húsdarab lehetőleg ne lógjon le.“ — A róka nekiugrik az ágra felakasztott vélt prédának, amikor a horgok szájpaddlásába verődnek s annál nagyobb fájdalmat okoznak, minél nyugtalanabb a rettenetes kínoktól szinte megőrjült vad. A ragadozók irtására régebben igen használatos segédeszközökül szolgáltak az úgynevezett *kelepczék*, melyeknek száma légió volt, ma már azonban ilyeneket alig használ valaki, mert a vastörök tökéletesbülése folytán jórészt fölöslegessé váltak; vannak köztük azonban egészen modern eszközök is, minők a *csapóládák*, melyekről föntebb már volt szó. Ezeket illetőleg pótlólag még megjegyzem, hogy vannak köztük egy- és kétajtósak. Az utóbbiak nagy faszekrények, körülbelül mástélszer akkorák, mint amazok és nagyobb ragadozók fogására használatnak. — Ama még használatos kelepczéhez tartozik: az *ebfogó készülék*, mely kóbor ebek befogására szolgál. Ezt a következőképen rendezik be: A vadászterület oly helyén, ahol a kóbor ebek megfordulni szoktak, levért (egymást érintő) karókból másfél, egész két négyszög méter térfogatú és két méter magas, deszkával jól betetőzött kamrát állítunk elő és a bejárat fölé nehézsúlyú csapóajtót alkalmazunk, amely a tulsó oldalon, bent a kamrában, zsineggel, melyen a csalfalat lóg, van összekötve; mihelyt az eb a csalfalatot rángatni kezd, az ajtó becsapódik. — A *vermek* ma már egészen divatjukat múlták, de mikor még használatosak voltak is, akkor sem bizonyultak valami praktikus dűvadfogóknak, amennyiben többször találtak bennök belepotytyant gyereket, vagy vénasszonyt, mint farkast. — A *hurkok* és *cséklyék* nem a vadász, de a tolvajpuskás szerzői. Az előbbieket drótból (többnyire rézdrótból), az utóbbiak löszörből készülnék s szárnyasok fogására használatnak. — A törvetést érintő általánosságok tárgyalásának végére érve, azzal zárom mondanivalóimat, hogy a ragadozók irtásánál, ha a dolgot okszerűen és mindenekfelett lelkiismeretesen akarjuk végrehajtani, főkövetelmény, hogy lemondjunk ama néha feltűnő haszonról, melyet a dűvadak szőrméje által esetleg nyerhetnénk; azaz csupán haszonlesésből ne csak abban az időben gyakoroljunk irtóháborút, midőn a bőrök legjobban értékesíthetők, hanem *minden időben* pusztítani lelkiismeretbeli kötelességünknek ismerjük vadállományunk ádáz ellenségeit.

Lakatos Károly.

Egy vadpusztító kulturintézmény.

Régi tapasztalat az, hogy a kultura haladásával az emberiség folyton távolodik az ősfoglalkozásoktól s ezek legnemesebbikétől, a vadásztól; azon foglalkozástól, melylyel kezdetben csaknem mindenét megszerezte az ember, így élelmét és ruházatát.

Nem hiába keseregnek a különféle vadászati folyóiratok és kiadványok azon, hogy az ingoványok, lápok és tavak lecsapolásával vége szakad a híres vízvadászatoknak s az újabb nemzedék már csak hagyományokból fogja ismerni az eesedi láp, a horgosi tóság, meg a Sár-rétnek hírét. Oh, pedig mennyi élvezetes órát szerezhettek eme nagy kiterjedésű, vízivadban páratlan gazdagságú vizek a szenvedélyes Nimródoknak.

A lecsapolással egyszerre szűnik meg a madárvilág látogatása s így a vadászok örökre el is búcsúzhatnak azoktól.

Néma lemondással bár, de el kell viselnünk a ránk vadászokra roppant lehangoltságot keltő intézkedést, útját nem állhatjuk s így kénytelenül más tájakat kell felkeresnünk, melyeknek árkolási és levezetési terveit talán egyhamar nem fogják végrehajtani.

De van ezenkívül még a madárvilágnak — eltekintve a világítótornyoktól, melyek lábainál a halak tömérdek lepottyant vándor szárnyast nyelnek el — egy ezeket bizton őr ellensége, mely évente a szürkületben vagy éjjel húzó szárnyasok ezreit pusztítja el.

Ez pedig nem más, mint a távirda- és távbeszélő-vezeték.

Minél nagyobb a távirda- és telefonforgalom s minél több vonal állítatik fel, minél sűrűbb a hálózata, annál több szárnyasvadászt pusztít. Hisz minden milliméternyi sodrony akadály a levegőben, melynek a szárnyas állatok urai voltak.

Alkalmam volt meggyőződni ősszel, midőn különösen az erdei szalonka este és reggeli szürkületben sebesen húz, 1—2 kilométer távolságban 3—4 ily madarat vagy kimúlva, vagy szárnyaszegetten súlyosan sebesülve, vizslával a táviróvezeték alatt találni. Nagyjórészt szárnyuk alján felkarcsontjuk volt törve, amint sebesen a nem látszó sodronyvezetékbe ütköztek húzás közben.

Fogolycsapatból 2—3 is marad a helyszínén, illetve törött szárnyal kénytelen elfutni, sőt tűzokot is fogtak már az Alföldön, mely szintén sodronyon zúzta össze magát. Vadkacsát is hoztak a pályatest mellett lakó örök, melyek szintén ily módon estek áldozatul.

E veszedelemnek leginkább az ősz az ideje, midőn a vad megszorodva, nagyobb csapatokban vonul.

Erdők közelében és szárnyasvadászban gazdag helyeken, hol a vasúti magas töltés mellett ennek koronájával vízszintesen van a vezeték, rejlik a legnagyobb veszély, mivel a töltés fölött átívelő szárnyas szürkületben avagy éjjel a rendszeren több sodronyból álló vezetékbe rohan s ha egyikbe nem, de azok valamelyikébe bizton belevágódva, szédülten zuhan le a földre s ha ember nem talál reá, a ragadozó madarak, róka vagy menyét biztos prédájává lesz.

Minél vékonyabb a sodronyvezeték, annál veszedelmesebb, mert éles kés módjára vágódik a nekiröpülő szárnyasnak testébe.

Utóbbi években az erdei szalonka szaporasága a multhoz képest apadást mutat, úgy, hogy fel kell tételeznem, miszerint ebben a távirda- és telefonvezetéknek is lényeges befolyása lehet, minthogy a legtöbb ily módon felszedett vad erdei szalonka volt.

És különös, hogy éppen az éjjel vagy félhomályban húzó szárnyasaink azok, melyekre az e módni pusztulás gyakori, mert a nappali szárnyasok, bármily vékony méretű is legyen a sodronyvezeték, azt nagy ügyességgel kikerülik. Nem szólok a fecskéről, mely ezer és ezer sodronyhuzal közt kénytelen, különösen nagyobb városokban élelmét megszerezni, de látam galambot is sebes röpte közepette, amint hirtelen oldaltfordulva kerülte ki az alig észrevehető vékony rézhuzalt.

A verebek szintén hozzászórtak eme akadály óvatos és ügyes kikerüléséhez. Ha ezek is éjjeli röpülők volnának, városokban kevés érné el az öregkort.

Ime egy újabb ok, miért mi szenvedélyes vadászok kesereghetünk s félnünk lehet, ha ugyan nekünk még nem, de utódaink érdekében, hogy az erdei szalonkának tavaszi húzáson való elejtése ritkábbá váljék, úgy, hogy törvény útján kell majd ritkulása miatt a vadászati tilalmat tavaszi húzására kiterjeszteni s így nekünk a legtöbb élvezetet és gyönyört nyújtó vadásztól kell majd búcsút vennünk.

Lázár Lajos.

Vadászati tudósítások.

Róka, mint hajtó. November derekán kimentem a krassovai (Krassó-Sz.-m.) községi vadászterületre két kopóval.

Mindjárt az első sűrűben, mely egy domboldalt fedett, a kopók hajtani kezdtek egy nyulat.

A tapsifüles azonban nem a dombnak szaladt, mint rendszeren, hanem a domb

alján elterülő kukoricza-tarlónak vette útját s egy másik közeli domb sűrűjében eltűnt. A kopók hajtottak, én meg csak messziről hallgattam ezt az igazi vadászmuzsikát. A kopók most elhallgatnak. Már-már reményt veszítve, más helyen akartam szerencsét próbálni, midőn észreveszem, hogy a tapsi egy tisztáson jön visszafelé. De nem egyedül, mert alig pár lépésre tőle a sűrűből egy róka lép ki a tapsi nyomában. A helyzet illetően fordulata meglepett. Még jobban csodálkoztam, mikor a tapsi ahelyett, hogy futásnak eredt volna, nagy zezugokban futkosott össze-vissza a tisztáson, a koma meg félremagyarázhatatlan szándékkal utána. Megszólal a két kopó is, hangjuk elárulja, hogy a róka nyomában vannak. A tapsi nekiiramodik a tarlónak, jön felém, a koma pedig csak szaporán igyekszik utána. Lövésre készen várom őket s feltettem magamban, hogy a koma kedvéért ez egyszer megkegyelmezek a hosszú-fülűnek.

De sz. Hubert másképp határozott.

A közelben három pásztorgyerek tanyázott. Észrevették ők is a furesa hajtót s ékes szerb nyelven éktelen ordítózásban törtek ki:

— Nini a róka, a róka hajtja a nyulat!

A kiabálásra rókakoma jónak látta visszafordulni, a kopók is nyomában voltak már nagyon s így csak a szerencsétlen nyúl került a tarisznyába.

Hogy nem a közös veszély készítette a ravaszt a nyúl után, hanem a préda reménye, bizonyos, mert azalatt, míg a kopók odavoltak, szépen elillanhatott volna rendes váltóján.

De megkerült ő is. Egy óra lefolyása alatt ő is átváltott egy jobb hazába.

Kákos Sándor.

T. szerkesztőség! F. hó 6-án és 7-én érdekes vaddisznó-vadászatot rendezett gróf Wass Jenő az ő csegei birtokán. Esett négy drb. A szerencsés lövők: gróf Bethlen Balázs 1 kocza, gróf Wass Jenőné 1 süldő, Kállay Gusztáv 1 nagy kocza és 1 drb 168 kilós kan. Utóbbi kitűnő vadásznak, — ki előrehaladott kora dacára még oly bátor, akár csak egy huszárhadnagy, — érdekes kalandja volt. Az utolsó hajtásban neki tartott egy 5 tagból álló csapat. Kállay 50 lépésnyi távolságról a vezető koczát lapoczkalövessel leteríté, míg a hátul kullogó kan szépen jelezve a sűrűbe menekül. Kállay rögtön, a havon látható vérynymon utána. Vagy 300 lépés után előtte fekszik a nagy beteg disznó;

Kállay azt megkerülvén, vadászkését lapoczkája mögé dőfte, mire a kan utolsó erejével a bátor vadásznak vágott s azután beadta a kulcsot. A hatalmas ütés szerencsére csak a vadász erős érzekulacsát találta. Az összegyűlő és részben gratuláló, részben szörnyűködő társaság bókjaira csak annyit felelt Kállay: „Köszönöm, de mégis kár a sok jó pálinkáért.“ A felejthetetlen kellemes vadászon, melyet a sok vad, kedves háziak és jó idő tettek felejthetlenné, részt vettek: gr. Wass Jenő, gr. Wass Jenőné, gr. Wass György, gr. Bethlen Balázs, gr. Kornis Viktor, báró Jósika Samu, br. Bánffy Ernő, br. Bomberg Jenő, lovag Montbach Imre, Kállay Gusztáv és a vadász-személyzet. A.

IRODALOM.

HREBLAY EMIL állattenyésztési m. kir. felügyelő stb. munkáiból egyszerre öt kötet érkezett hozzánk, egész kis könyvtár az állattenyésztés köréből, mely nagy szakavatottsággal tárgyalja a lúd és kaesatenyésztést, a baromfitermékek értékesítését s a gazdasági baromfitenyésztésre vonatkozó tudnivalókat. Foglalkozik a baromfiak hizlalásával és külön a pulykatenyésztéssel is, minden ággal külön-külön kötetben igen hű illusztrációkkal ellátva. Hreblay neve és nagyérdékű közhasznú működése a közgazdaság s baromfirodalom terén sokkal ismertebb, hogyszem az külön hangoztatásra szorulna, csak újabb kitűnő munkáinak megjelenése alkalmából a közfigyelmet óhajtjuk ezekre felhívni, melyekkel nagyérdemű földművelési ministerünk intencziójából kifolyólag újabban gazdaközönségünket megajándékozta.

A K. M. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya a december 17-én tartott rendkívüli ülésen tárgyalás alá vette az önálló zoológiai folyóirat ügyében kiküldött bizottság jelentését s azt is fogadta. E szerint a folyóirat évenként ötször fog 2—2 ívnyi terjedelemben megjelenni s előfizetési ára a K. M. Természettudományi Társulat részére 3 korona, nem tagok részére 5 korona lesz. A szakosztály tagja ezután csak az lehet, aki a folyóiratra előfizet.

Szerkesztői üzenetek.

B. B. Baja. A cikket a kis képecskével együtt megkaptuk s legközelebb hozni fogjuk. — **H. J. Karád.** A vizslaugyben tessék Storez Mátyás udvari vadász úrhoz fordulni s ránk hivatkozni. Ami az angol fegyvereket illeti, belföldön is kaphat ilyeneket, eredeti kézigyártmányokat is 260 forinttól 500 forintig. Mi szívesen kezére járunk. — A patronkidobó igen csakhamar elromlik. Persze, hogy inkább angolt, vagy esetleg *Novotny-félet* Prágából, mely hasonló jó és izléesebb, de kevésbé drága is. — „Az első hó“. Még nem került rá a sor. Ezt igen, de a szerelmi históriás cikket nem közölhetjük. — **B. S. Perény.** Tessék vizslakölyök végett Fónagy József úrhoz fordulni (Budapest, „Diana“ gyógytár). — **A. A. Vetés.** Kérdésével tessék Parthay G. úrhoz (Budapest, Rottenbiller-utca 30. I. em.) fordulni.

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára.

kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

Czím csakis: **BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.**

Jutányos árak.

TELEFON: 18—99.

Jutányos árak.

„A TERMÉSZET“ szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában Budapest, II., Zsigmond-utca 11—15.